Минчо Георгиев Лъсков
(1819-26 декември 1893)

Виден силистренски възрожденец, радетел за българска църква и българско училище, обществен деец и дарител.

Минчо Лъсков е значима фигура в духовния и обществено-икономически живот на Силистра през втората половина на XIX век. Неговата дейност като обществен застъпник за българска църква, училище и обществено самоуправление отразява стремежите на силистренци към национално самоопределение и просвета през Възраждането.

Минчо Лъсков е роден през 1819 г. в Котел в занаятчийско семейство. Прякорът на баща му – Георги Лъската, се превръща във фамилно име на семейството. Около 1858 г. той идва в Силистра с по-малките си братя Цонко и Върбан като абаджия. Замогва се бързо, става богат търговец и влиятелен първенец и се включва активно в обществено-просветния живот на града.Жени се за алфатарката София (Софика) Събева, от която има две дъщери – Стефана (Фаница) и Елисавета, и двама сина – Страшимир и Анастас.

В Силистра Минчо Лъсков бързо се утвърждава като радетел за българска църква и училище в града, участва активно в борбите на местната българска община за повече представители в градската администрация. През 60-те и 70-те години на XIX век той е сред водещите фигури в конфликта с Гръцката патриаршия за установяване на българско богослужение в града.

През 1861 г. с участието на Минчо Лъсков, в Силистра тайно се организира първото честване на Деня на Св. св. Кирил и Методий. Няколко дена преди това са изпратени писма до свещениците и учителите. В навечерието на празника училището е украсено, а в църквата се чела вечерня на славянски език. Гърците разбират за подготвяния празник и решават да попречат на събитието. Те донасят на турските власти, че българите, в съгласие със Сърбия и Черна гора, подготвят въстание и планирали същата нощ да устроят сеч на турското население. Ибрахим паша въоръжава всички турци и вдига гарнизона на крак. Той изпраща заптиета до близките села Калипетрово и Айдемир на разузнаване и разпорежда да арестуват българските първенци в града Ради Тодоров и Минчо Лъсков. На следващия ден всички българи се събират пред конака и след като обясняват значението на честването, първенците им са освободени. В същия ден е привикан и свещеникът от Калипетрово поп Чока, за да даде обяснения за организирането на празника. Когато разбира за това, на попа му прилошава и след няколко часа умира. В знак на почит и спомен за този случай, населението започва да нарича празника „Поп Чоков празник“. Заради тези злополучни събития Денят на светите братя не се отбелязва, но през следващата 1862 година се отпразнува много тържествено, с участието на цялото българско население.

Години наред Минчо Лъсков е член на силистренското черковно българско настоятелство. Той е ктитор и дарител за строежа на православния храм „Св. Св. Петър и Павел“ в Силистра, за което през 1860 г. дава 20 турски лири – второто по големина дарение.Църквата е завършена и открита на 6 декември 1862 г., а името на Минчо

Лъскове вписано на паметната ктиторска плоча над входа на храма, заедно с тези на другите спомоществователи.

През 1866 г. Минчо Лъсков става член на българската върховна община и активноподпомага българските институции.Той е и един от първите българи, избран за член на меджлиса (местния административен съвет при османската власт), където пламенно защитава интересите на българското население. Минчо Лъсков има голям принос за развитието на учебното дело в региона. В средата на 60-те години силистренската българска община осъзнава, че без модерно образование каузата за църковна независимост е изгубена. Минчо Лъсков, като влиятелен член на училищното настоятелство и „върховната община“, е сред инициаторите за привличането на високообразован учител. През 1866 г. в града пристига Тодор Пеев – ученик на Сава Доброплодни и бъдещ съратник на Левски и Ботев. Под покровителството на Лъсков, Тодор Пеев превръща силистренското училище в едно от най-модерните в Североизточна България. Заедно с Лъсков настояват за изучаване на френски език, математика и история, което да подготви младите силистренци за европейска търговия. Минчо Лъсков финансира закупуването на учебни помагала и вестници, които Пеев използва в часовете си. Той подпомага организационно дейността на Тодор Пеев и заедно с него обикаля селата, участва в учебните сбирки и в годишните изпити на училищата. По време на тези пътувания двамата водят борба за самосъзнание на българското население срещу гръцкото духовно влияние и гръцкия владика Дионисий, който прави всичко възможно да ограничи влиянието на българското училище и читалище. Той вижда в лицето на силистренската интелигенция заплаха за властта на Цариградската патриаршия.Кулминацията на напрежението настъпва около обявяването на Българската екзархия (1870). Българите в Силистра, подкрепени от Минчо Лъсков, отказват да признават Дионисий и настояват за неговото отстраняване. Като член на меджилиса,Минчо Лъсков използва влиянието си пред местния мютесариф (губернатор), за да неутрализира постоянните жалби на владиката срещу българските учители. Заедно с Тодор Пеев пише множество протестни писма и махзари (петиции) до Високата порта в Истанбул, в които обвинява Дионисий в злоупотреби и потисничество над българите. Тези документи са подкрепяни с подписите на влиятелни търговци, начело с Минчо Лъсков, който използва търговските си връзки и авторитет, за да гарантира, че писмата ще стигнат до предназначението си. През 1871-1872 г. напрежението между българската община и Дионисий ескалира. Борбата е толкова остра, че се стига до открити сблъсъци в църквата и училищния двор. Гръкоманите нападат българското училище, чупят надписите, чиновете и имуществото, а Минчо Лъсков, заедно с други силистренски първенци отива в конака и настоява пред пашата да бъде направена анкета. След установяване на виновността на гърците, те заплащат всички щети, помещението е поправено и е сложен надпис „Българско народно училище”. Дионисий продължава да се опитва да затвори училището, но Лъсков гарантира издръжката му с частни средства, като го прави независимо от църковните такси. В крайна сметка, силистренци успяват да изолират гръцкия духовник и това проправя пътя за установяването на Доростолската епархия като част от Българската екзархия.Победата над Дионисий е победа за целия град. Тя легитимира българската община като водеща сила в Силистра, а Минчо Лъсков се утвърждава като „бащата на общината“, който не се страхува да влезе в конфликт с висшата духовна власт в името на националния интерес.

Минчо Лъсков и братята му са редовни спомоществователи на възрожденски книги и вестници за българското народно училище и за основаното през 1870 г. читалище в

града. Лъсков разбира важността на читалището като средище за патриотична и образователна дейност на българите и използва позициите си в турския меджлис, за да легитимира организацията пред властите. Подпомага активно с парични средства стопанските и културни начинания на българите в Силистра.

В периода 31 декември 1870 - 3 януари 1871 г. Минчо Лъсков е делегат на добруджанския епархиален събор в Кюстенджа (сега Констанца, Румъния), на който се избират двама представители на Доростолската епархия за Цариградския събор за учредяване на Българската екзархия. Той подписва и подпечатва всички документи на този важен църковен форум, което подчертава неговата активна роля в националното дело. През **1872 г.**, в период на остри вътрешни противоречия в общината, Минчо Лъсков не е избран за член, но по-късно възстановява влиянието си. Въпреки това Минчо Лъсков продължава своето дело даподпомага българското население в стремежите им за национално и църковно освобождение. Според някои сведения, чрез търговските канали на Минчо Лъсков в града е проникквала забранена литература, пренасяна от Пеев и негови съмишленици от Букурещ. Тяхното патриотично сътрудничество подпомага силистренската интелигенция и подготвя града за събитията около Освобождението.

След освобождението от османско владичество Лъсков забогатява още повече и става собственик на хиляди декари земя, гори, няколко мелници и воденици. Строи къща – масивна двуетажна сграда, архитектурен еталон за времето (запазена и до днес). В съседство изгражда домове и за своите близки – братята и сестра му като оформя цял квартал, свързан с фамилията. Той продължава своята благотворителна дейност. През 1891 г. заедно с Гено Чолаковосновава дружество „Български червен кръст“ в Силистра, което подпомага болните, бедните, пострадалите от войните и техните семейства, както и нуждаещи се силистренци.

Минчо Лъсков умира на 26 декември 1893 г. в Силистра и е погребан с високи почести в двора на църквата „Св. св. Петър и Павел“, където са гробовете на най-заслужилите силистренски граждани.Неговият син Страшимир му издига голям паметник от мраморс патриотична епитафия, конструирана като обръщение от мъртвия към живите. В нея той подчертавависокия смисъл на възрожденската борба за българска църква и за богослужение. В епитафията присъства и следния текст, който отново говори за любовта му към Силистра (античният Доростол): *„Доростол не на Византия горди е стежание а нам, на наш български престол е бил и ще бъде достояние”* (Генчева-Великова, 1986, с. 120). Паметникът на Минчо Лъсков е най-представителният в града. По време на румънската окупация, през 1927 г. властите задължават наследниците му да преместят паметника от църковния двор в старите гробища.

Минчо Лъсков остава в историческата памет на града като пример за благородна щедрост, преданост към образованието, културата и националното обединение на българската общност в Силистра. Признателните силистренци кръщават на негово име улицата в централната част на града, където е неговата къща.

Мануела Енчева

Статията е резултат от изпълнението на проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG16RFPR002-1.014 „Устойчиво развитие на Центрове за върхови постижения и Центрове за компетентност, в т.ч. и на конкретни инфраструктури или техни обединения от Национална пътна карта за научна инфраструктура.

The article is a result of the implementation of project BG16RFPR002-1.014-0011 Sustainable Development of the Center of Excellence "Heritage BG," funded under the grant aid procedure BG16RFPR002-1.014 "Sustainable Development of Centers of Excellence and Centers of Competence, Including Specific Infrastructures or Their Associations from the National Roadmap for Scientific Infrastructure".

